

Pijo XI. protiv komunizma

Pijo XI. kazao je više puta, da Papa nema prava biti bolestan. Što je rekao, to je i djelom pokazao; dokazom su za to njegove zadnje enciklike. Encikliku protiv komunizma objelodanio je 19. III. 1937., protiv novog poganstva u Njemačkoj 14. III., a apostolsko pismo meksičkim biskupima 28. III. 1937. Tri vrlo važna pisma u mjesec dana. Yves de la Brière karakterizirao je u pariskom časopisu »Etudes« (5. IV. 1937.) prve dvije enciklike riječima: »La Papauté contre les Sans - Dieu et les faux Dieux (Papinstvo protiv bezbožaca i krivih bogova).

Enciklika protiv komunizma »Divini Redemptoris« ima 5 dijelova: 1. Crkva protiv komunizma, 2. Nauka i plodovi komunizma, 3. Nauka Crkve, 4. Lijekovi i sredstva, 5. Službenici i pomoćnici socijalnog rada sv. Crkve.

1.) *Komunizam je velika opasnost*; svojim nasiljem nadvisuje sve dosadašnje progone protiv sv. Crkve. Pogibelj je da cijeli narodi upadnu u barbarstvo gore negoli je bilo pri dolasku našeg Spasitelja. Zato su ga osudili već predašnji Pape. Tako Pijo IX. g. 1846. i Leon XIII. g. 1878. (Quod apostolici muneris). Sadašnji ga je Papa osudio u alokuciji g. 1924., te u enciklici »Miserentissimus Redemptor« 1928., »Quadragesimo anno« 1931., »Caritate Christi« 1932., »Acerba animi« 1932. i »Dilectissima nobis« 1933.¹

»4. Pred takovom opasnošću Crkva nije mogla šutjeti i nije šutjela. Posebno nije šutjela Apostolska Stolica, koja znade, da je njezina najspecijalnija misija obrana istine i pravde i svih vječnih dobara, koje komunizam ne priznaje i pobija. Od vremena, kad su učeni krugovi sebi htjeli osloboditi čovječju civilizaciju od veza morala i religije, Naši su Predšasnici otvoreno i izričito upozorili svijet na posljedice dekristijanizacije ljudskoga društva.

6. Radi toga držimo, da nam je dužnost ponovno podići glas sa još svečanijim dokumentom, kao što je to običaj ove Apostolske Stolice, Učiteljice istine i kao što je to prirodno radi toga, što jedan takav dokument želi čitav katolički svijet. Nadamo se, da će odjek našega glasa doprijeti posvuda gdje se nalaze mozgovi slobodni od predrasuda i srca koja iskreno žele dobro čovječanstva.«

¹ Navest ću sitnim slogom nekoje ulomke ove enciklike.

2.) *Nauka*: Krivi ideal o spasenju, bratstvu i pravednosti, misticizmu. Komunizam se upire na načela Marksova materijalizma. U tom sustavu Bog nema mjesta. Materija sa svojim slijepim silama postaje bilina, životinja, čovjek. I ljudsko društvo samo je oblik materije, koja se razvija i teži za tim, da uništi sve staleže. A kako će staleže uništiti? Ako komunisti naprave među njih što veći antagonizam. Odatle sve veće staleške borbe, križarske vojne za napredak čovječanstva, rušenje svega što im je na putu. Komunizam oduzima čovjeku slobodu, svako dostojanstvo čovječje osobe; u odnosu ljudi među sobom svi su mu jednaki i tako ruši hijerarhiju i svaku vlast; veli, da čak ni djeca nijesu podvrgnuta roditeljima. Zabacuje i pravo vlasništva. Lenjin je govorio: »Moralnost je podvrgnuta interesima staleške borbe proletarijata«. Cinik! Jednako je vikao: »Prva je dužnost proletera da razvlaste razvlasnike.« Mjesto privatnog vlasništva uvest će se kolektivizam. »Buržujska ženidba« prilagodit će se kolektivizmu; nerazrješivosti će nestati: slobodna ljubav, po bačaj pozakonjen, naturizam — mladež mora zabaciti sramežljivost. Zajednica (kolektiv) će se brinuti za odgoj djece, pa ženu valja oduzeti kući i obitelji.

Što je ljudsko društvo prema toj nauci? Ekonomski sistem, gdje »svako daje prema svojim silama i prima prema svojim potrebama«. To je kolektivizam bez hijerarhije. To društvo ima neograničenu vlast, a čudoređe i juridički poređak proizvod su ekonomskog sistema. Komunizam hoće da uvede kulturu bez Boga. Ne će biti razlike staleža i politička država, taj plod sadašnjih kapitalista, srušit će se po sebi. Ovaj se nauk širi varavim obećanjima. Liberalizam mu je već pripremio put. Novi komunizam ima lukavu i razgranjenu propagandu. Kriva je i šutnja štampe, da se komunizam ovako raširio i širi.

Plodovi se komunističke nauke vide u Rusiji, Meksiku i Španiji. To su nužni plodovi. Terorizam vlada, i borba je uperena protiv svega, što je Božje.

»8. Današnji komunizam, na još očividniji način nego slični pokreti u prošlosti, krije u sebi ideju lažnoga spasenja. Pseudo-ideal pravednosti, jednakosti i bratstva u radu, prožimlje čitavu njegovu nauku stanovitim krivim misticizmom, koji mnoštvu zamamljenu varavim obećanjima daje zarazni polet i oduševljenje, osobito u vremenima kao što su naša, kad radi podjele dobara vlada neobična bijeda. Ovaj se pseudo-ideal k tome još hvali kao da je začetnik stanovitoga gospodarskoga napretka, koji se, u koliko je realan, može objasniti drugim uzrocima, kao što su pospješenje industrijske proizvodnje u zemljama, koje toga gotovo nisu

ni imale, iskorišćivanjem prirodnih bogatstava upotrebom brutalnih sredstava, da bi se izveli znatni radovi malenim troškom.

15. Ali kako se moglo desiti, da jedan takav sustav, koji je znanost davno pregazila i koji je realnost prakse zabacila; kako se moglo dogoditi, da se ipak takav sustav mogao naglo proširiti u svim dijelovima svijeta? Razjašnjava nam to činjenica, da je vrlo malo njih moglo prokrunuti u pravu narav komunizma. Većina njih popušta napasti, koja se spretno predstavlja u liku najzamamnijih obećanja. Pod izlikom da se radi samo o poboljšanju sudbine radnih klasa, o uklanjanju realnih zlo-upotreba do kojih dovodi liberalna ekonomija i da se radi o postizavanju pravednije podijele zemaljskih dobara (sve su to bez sunje pravde težnje) i koristeći se svjetskom gospodarskom krizom, komunizam uspijeva u područje svoga utjecaja privući i one slojeve puka, koji iz načela odbijaju svaki materijalizam i svako nasilje. I pošto se u moralnoj zabludi nalazi i dio istine, ova strana istine, koju smo istaknuli, lukavo isticana u zgodno vrijeme i na zgodnom mjestu tako da se može, kad ustreba, prikriti odvratna i neljudska okrutnost načela i metoda komunizma, zavodi i duhove koji nisu vulgarni, tako da i oni postaju njegovi apostoli kod mladih inteligencija, koje još nisu u stanju, da same opaze prave zablude. Komunistički vođe uz to umiju iskoristiti klasne antagonizme, podjelu i opoziciju u različnim političkim sustavima, sve do dezorijentacije u laboru bezbožne znanosti, da se tako uvuku na sveučilišta i da tamo podupru načela svoje nauke pseudoznanstvenim razlozima.

19. Gdje se komunizam mogao učvrstiti i zagospodariti — a tu mislimo sa posebnim očinskim osjećajima na narode u Rusiji i na Meksiko — tamo je nastojao svim sredstvima srušiti (i to otvoreno proglašuje) kršćansku civilizaciju i religiju sve do temelja, gušeći u srcu ljudi, osobito omladine, svaku uspomenu na njih. 20. Pa i tamo gdje — kao u Našoj predragoj Španjolskoj — komunistički bič nije imao dovoljno vremena da dade osjetiti sve plodove svojih teorija, razulario se to većim bijesom. Nije samo srušena ova ili ona crkva. Komunistički se bijes ne zaustavlja ubijanjem biskupa i tisuća svećenika, redovnika i redovnica, tražeći upravo na poseban način one, koji su se što većom ljubavlju skrbili za radnike i siromahe, nego je postigao daleko veći broj žrtava među svjetovnjacima svih staleža, koji sve do danas, može se reći dnevno, bivaju ubijani u skupinama samo radi toga, jer su dobri kršćani ili barem protivnici komunističkog bezboštva. Ne može biti privatnika, koji mudro misli, niti državnika, svijesna odgovornosti, a da ne zadrhće na pomisao, da će se možda ono što se dešava danas u Španjolskoj, sutra ponoviti u ostalim civiliziranim državama.

21. Ne može se kazati, da su takove okrutnosti samo prolazna pojava, koja obično prati svaku revoluciju, da su to osamljeni ekscesi očaja, koji su zajednička oznaka svih ratova; to su prirodni plodovi sustava, kojemu manjka svako unutarnje obuzdavanje. Ako se iz srca iščupa i sama misao o Bogu, njih nužno strasti tjeraju do najokrutnijega barbarstva. 22. Sada upravo gledamo po prvi put u povijesti hladno promišljenu i brižno pripremljenu borbu čovjeka proti »svemu što je božansko« Komunizam je po svojoj naravi protivuvjerski i vjeru smatra »opijumom naroda«, jer da vjerska načela, koja govore o životu preko groba odvrću

proletarijat od nastojanja oko ostvarenja sovjetskoga raja, koji je od ovoga svijeta.»

3.) *Nauka je Crkve*: Osobni je Bog najveća realnost. Čovjek ima duhovnu i neumrlu dušu, osoba je, mali svijet, koji vrijedi više nego golemi svijet bez duha. Čovjekov je cilj ovdje i preko groba Bog. Čovjek ima prerogative: prava na život i cjelovitost tijela, na sredstva nužna za življenje, pravo da stupa putem Bogom određenim, pravo na udruženje, vlasnost i njezinu upotrebu. Ženidba je Božja ustanova, i Bog je odredio prerogative ove ustanove.

Društvo je prema Božjem planu za čovjeka, a ne obratno. No čovjek ne smije društvo upotrijebiti u egoističke svrhe. Društvo mora omogućiti razvitak pojedinaca i podizati vremenito blagostanje. Čovjek je podvrgnut državnim zakonima, koji se ne kose s Božjim odredbama.

O ekonomsko - socijalnom poretku iznio je temeljna načela Leon XIII. u enciklici »*Rerum novarum*« (15. V. 1891.), a i Pijo XI. u »*Quadragesimo anno*« (15. V. 1931.) o pravu i upotrebi privatnog vlasništva, o radničkoj nadnici — da njom uzmagne sebe i obitelj uzdržavati. Tu su iznesena i nečudoredna načela liberalizma. Ovomu valja suprotstaviti korporacije, a država treba da uspješno promiče slogu i skladnu suradnju svih društvenih sila. U društvu ne mogu svi ljudi imati ista prava. Bog ne odobrava zloupotrebu javne vlasti pa ni kolektivistički terorizam stranke. Lijepa je i uzvišena nauka Crkve, ukrašena ljubavlju! To uviđaju i bezbošci pa samo prigovaraju, da Crkva nije postupala prema toj nauci. No povijest jamči, da je ova optužba nepravедna. Ta tko je digao ugled ručnog rada, ako ne Crkva? Ona je u tome preporodila ljudski rod i digla bezbroj karitativnih ustanova. Upravo je Crkva ustajala protiv državnog liberalizma i tražila za radnike slobodu udruživanja. Crkva prolazi svijetom kao i Krist »čineći dobro« svakome.

»26. Povrh svake realnosti stoji najviše, jedino vrhovno Biće, Bog, svemogućí stvoritelj svih stvari, premudri i najpravедniji sudac svih ljudi. Ta vrhovna realnost, Bog, jest najapsolutnija osuda besramnih laži komunizma. I uistinu Bog jest, ne radi toga jer ljudi vjeruju, nego zato jer postoji i radi toga u njega vjeruje i moli mu se svaki onaj, koji ne zatvara hotimice oči pred istinom.

34. Crkva naučavajući ovu sjajnu istinu, nema drugoga cilja, nego ostvariti sretno navještenje, koje su pjevali anđeli nad Betlehemskom špiljom. Ova je nauka jednako daleko od svih pogrešnih ekstrema, kao i od svih stranačkih pretjerivanja ili sistema, drži se uvijek u ravnoteži istine i pravедnosti; traži je u teoriji, primjenjuje je u praksi, izmirujući

prava i dužnosti jednih s onima drugih, kao auktoritet sa slobodom, dostojanstvo individua sa onim države, ljudsku osobu kao podanika sa božanskim predstavnikom i konačno usklađivanje i uređenu ljubav prema sebi, obitelji, domovini sa ljubavi prema drugim obiteljima i narodima. Ona dovodi u opreku pravednu brigu za vremenita dobra sa nastojanjem za vječna; daleko je od toga, da se dezinteresira za ljudske stvari i da škodi društvenom napretku i materijalnim tekovinama, pa ih čak i podupire i promiče na najrazumniji način. Tako je također i na ekonomsko-socijalnom području Crkva, i ako nije nikada zastupala stanoviti tehnički sistem, jer to nije njezina zadaća, ipak jasno fiksirala točke i linije, koje, sposobne za različite konkretne aplikacije prema različitim zahtjevima vremena, mjesta i naroda, pokazuju siguran put za postizavanje sretnoga napretka društva.«

4.) *Lijekovi i sredstva*: Samo Crkva može dati čovječanstvu u svim tim pitanjima prava načela. Kako je Crkva spasila ljudski rod za svih društvenih oluja, tako će to biti i sada. Prvo je sredstvo: valja obnoviti privatni i javni život pomoću evanđeoskih načela. U tom pogledu ima utješljivih pojava kod pojedinaca i mase. Ali i na tom polju valja još mnogo toga reformirati, jer još vazda mnogi srcem i duhom prionjuju uz materijalna dobra. Bogati i siromašni treba da dignu oči prema nebu i na dobro upotrebe prolazna dobra. Siromasi ne smiju zaboraviti, da ovdje na zemlji nije naša stalna postojbina. Kršćanska ljubav treba da dopre i priskoči na sve strane. I pravednost traži od nas žrtve jednih prema drugima. I socijalna pravednost nameće dužnosti i gospodarima i radnicima za sve ono, što je potrebno na opće dobro. Radniku valja omogućiti da se riješi siromaštva osiguravanjima, potporama, poticajima i slično. Da među vlasnicima ne bude štetne utakmice, treba da se skupa udruže i poskrbe za dobro svojih radnika. Zato treba i kršćanska socijalna načela proučavati i širiti.

Komunizam je u početku nastupio svom perverznošću, ali je brzo uvidio da time od sebe odalečuje ljude. I što učini? Promijenio je taktiku i svoje je zle nacрте i nauke sakrio pod dobre stvari i ustanove. Zato govore sada o svjetskom miru, a u isto doba raspaljuju stalešku borbu i potiču sve veće naružanje. Tako osnivaju udruženja i časopise pod bezazlenim imenima, čak se žele uvući u katolička društva. Katolike pozivaju na suradnju na humanom i karitativnom polju. Obećavaju, da će se komunizam blago ponijeti u katoličkim zemljama i očuvati slobodu savjesti. Napokon su sovjeti u Rusiji, prividno dakako, nešto popustili u vjerskom pogledu.

Moć je katolika u molitvi i pokori.

»49. Ljubav i pravednost nameću dužnosti, često kad se radi o istoj stvari. I radnici su s obzirom na dužnosti drugih prema njima s pravom vrlo osjetljivi i to radi svijesti vlastitog dostojanstva.

50. Radi toga se na osobiti način obraćamo vama, kršćanskim poslodavcima i industrijalcima, vama, kojih je zadaća često vrlo teška, jer nosite teško nasljedstvo pogrešaka zlokobnoga gospodarskog sustava, koji je izvršio onaj razaralački utjecaj nad više generacija; sjetite se svoje odgovornosti. Na žalost je istina, da su postupci stanovitih katoličkih krugova doprinjeli da se pokoleba povjerenje radnika u vjeru Isusa Krista. Oni nijesu htjeli shvatiti, da kršćanska ljubav traži priznanje nekih prava, koja je Crkva radniku izričito priznala.

52. Ne može se kazati, da je udovoljeno socijalnoj pravdi, ako radnici nemaju osiguranoga vlastitog uzdržavanja i uzdržavanje obitelji na temelju plaće, koja odgovara ovome cilju; ako im se ne pruži prilika da steknu kakav skromni imetak i tako se unaprijed predusretne općoj pauperizaciji, koja je prava nesreća; ako im se ne pomogne sustavom javnoga ili privatnoga osiguranja za slučaj neuposlenosti.

54. Ako promatramo ekonomski život u cjelini, tada vidimo, da će u gospodarsko - socijalnim odnosima moći zavladati uzajamna suradnja u pravdi i ljubavi jedino posredstvom stručnih i međustručnih ustanova na solidnim kršćanskim temeljima, povezanim među sobom, t. j. korporacijama, koje će imati različite oblike u skladu sa mjestom i prilikama.«

5.) *Koji su pomoćnici socijalnog rada sv. Crkve?* To su svećenici, katolička akcija, pomoćne organizacije. Zato je nužna sloga među katolicima. I kršćanske države treba da sv. Crkvu pomognu u njezinom radu te vazda imadu pred očima brigu za opće dobro, a u upravi pročelnici neka budu razboriti i umjereni. Dajte slobodu sv. Crkvi!

Napokon sv. Otac Pijo XI. stavlja ovaj rad pod zaštitu sv. Josipa, uzor radnika i branioca sv. Crkve. Zato je Papa i izdao ovu encikliku na njegov blagdan.

»63. Svećenik, koji je uistinu evanđeoski siromašan i nesebičan može učiniti prava čudesa među pukom, poput sv. Vinka Paulskoga, župnika arskog, Cottolenga, Don Bosca i tolikih drugih.

64. Poslije ovoga apela svećenstvu svoj očinski poziv upravljamo našim dragim svjetovnjacima, koji revnuju u redovima *Katoličke akcije*, za koju smo kazali drugom prilikom (12. 7. 1936), da je »osobita pomoć djelu Crkve« u ovim tako teškim prilikama.

71. Konačno svim našim sinovima, svih staleža i svih naroda, svih vjerskih i laičkih skupina u Crkvi želimo ponovno uputiti najhitniji apel na slogu. Često je naše očinsko srce bilo razalošćeno rascjepima, koji dovode do borbe među sinovima iste Majke Crkve, rascjepima, tako ništetnim po svojim uzrocima, ali uvijek tragičnim po svojim posljedicama. I tako se događa, da prevratnici, koji nisu tako brojni iskorišćuju ove sporove, zaoštavaju ih i konačno postavljaju čak i jedne katolike protiv drugih.

72. Kazali smo (u enciklici *Caritate Christi*): »vjera je u Boga nepokolebljivi temelj svakoga socijalnog uređenja i svake odgovornosti na zemlji i radi toga svi oni, koji ne žele anarhiju i teror, moraju energično raditi, da ne bi neprijatelji vjere postigli svoj otvoreno najavljeni cilj« (3. V. 1932).

80. Ne možemo završiti ovu našu encikliku, a da ne uputimo riječ onim našim sinovima, koje je već ili skoro zahvatilo zlo komunizma. Živo ih potičemo, da poslušaju glas oca, koji ih ljubi. Molimo Gospodina, da ih prosvijetli te bi napustili skliski put, koji sve vodi u golemu strahovitu propast, i da bi i oni priznali, da je jedini Spasitelj Isus Krist.«

Ova enciklika protiv komunizma izišla 19. III. o. g., a pariski je »*La Croix*« već 23. III. donio prikaz, što sude o njoj francuske i strane novine. Da navedemo par njih. Sam »*La Croix*« piše: »Enciklika nemilosno udara na zablude te u isti mah pokazuje neizmjernu samilost prema osobama. Stručne organizacije i korporativna kršćanska udruženja tu dobiše novo i svečano odobrenje. Snažne su opomene upravljene štampi, pa i katoličkoj, koja šuti o komunističkoj pogibelji. To vrijedi i za neke katoličke dnevnike, koji vrlo rado šute o socijalnoj nauci Crkve. Ova se nauka nije nikada tako istakla kao u enciklici »*Divini Redemptoris*«, da rastjera paklenu tamu komunističku pomoću velike i spasonosne bistrine.« I »*Echo de Paris*« veli: »Papa je čovječanstvo neizmerno zadužio, kad je otkrio, što čini Judin poljubac (= prijateljstvo s boljševicima). Pijo XI. pokazuje, da izvor svega zla treba tražiti u paganimiziranju savremenog čovječanstva. Ako se želi, da ovo živi u trajnom i pravom poretku, nije dosta dati mu vanjski materijalni mir. Valja još i to, pače nadasve, iz dna reformirati savjesti ljudske i dovesti u tolika uznemirena srca božansku milost međusobne pravednosti i ljubavi.« Atenski list »*Ethniki*« piše: »Ovu Papinu encikliku treba da uvažavaju ne samo katolici, nego i čitavo čovječanstvo. Papina će preporuka naći javno mnijenje pripravljeno za borbu protiv komunizma. Osobitu pažnju zaslužuju Papine upute o popravljaju položaja radničkih obitelji i mladeži, među kojima treća internacionala gotovo vazda nalazi pristaša, jer se osušila komunistička biljka u svim državama, koje su poduzele mjere, da pridignu položaj radnika. I u USA hvali Hearstova štampa Papu, što je objelodanio dokumenat, koji će porinuti sve komunističke naume.

Pariski »*Etudes*« 5. IV. 1937. piše: »Dva veća zaključka izvodimo iz enciklike — osuda bezbožnog ateizma i način borbe protiv njega. Osuda mora opametiti neke mlade katolike lijevoga krila, koje su zavele dvoznačne formule i za-

vodljivi pozivi stanovitih komunističkih propagatora. Ovi mladi misle, da između komunizma i katolicizma nema bitne suprotnosti te da se njihove nauke mogu složiti. Tu je eto odgovor Pija XI. Što se tiče protusredstava, enciklika navodi metodu zakonitih sredstava, kojima će se uništiti javni bič.«

Rimska »Civiltà cattolica« osvrće se 3. IV. 1937, oduljim člankom na Papinu encikliku i ruga se načelu komunizma, da će ručni rad preporoditi čovječanstvo: »Pred malo je godina G. P. U. dala kopati kanal, koji će spojiti Baltičko more s Bijelim (a tu je poginulo više od 300.000 »političkih utamničnika«) i tom je zgodom objelodanila golemu knjigu, da opravda svoje okrutnosti, pa u njoj iznosi i hoće da dokaže, kako se ljudi boreći se protiv prirode sami preporadaju pomoću rada. Taj je komunistički misticizam nastrana mješavina židovskog mesijanizma, otpadničkog materijalizma i traženje nedostižljivog ideala, koji je održao tolike Ruse od nekoliko vjekova posred neizmernih patnja.«

Lenjin je kazao: »Komunizam je = sovjeti + elektrifikacija.« Dandanas — opaža D. Valerije Vilinsky u svom djelu »Ruska revolucija« (Prerov, Moravska, 1937.) — »komunizam je = nasilje + svjetska revolucija«. Ta prijeti na sve strane. Rusija ne će zapriječiti svjetske revolucije niti zbaciti sa sebe boljševički jaram. A Evropa? Ni ona, ako to poduzmu liberalci neodlučnih i nejasnih pogleda. Treba da istupe ljudi, koji će materijalizmu komunističkih propagatora suprotstaviti nadnaravne vrednote i moć Kristovih načela. Treba samo krenuti putem, koji nam je eto pokazala divna i prevažna enciklika »Divini Redemptoris«

A. Alfirević D. I.